

UDK 378.147:37.015.3

Originalni naučni rad

Priljeno: 15.9.2022.

Odobreno za štampu: 07.12.2022.

DOI: <https://doi.org/10.46630/gped.2.2022.3>

PREDŠKOLSKA PEDAGOGIJA U STRUKTURI OSNOVNIH AKADEMSKIH STUDIJA NA FILOZOFSKIM FAKULTETIMA U SRBIJI

Gordana Petrović¹

Srednja škola „Sveti Trifun” sa domom učenika Aleksandrovac

Apstrakt: Reakreditacija svakog studijskog programa je praćena inovacijama i obogaćivanjem sadržaja nastavnih predmeta u skladu sa promenama koje nastaju vremenom. Za uvođenje promena u studijski program od velikog je značaja iskustvo u realizaciji programa na drugim fakultetima. Iz tog razloga želeli smo da izvršimo uporednu analizu silabusa predmeta Predškolska pedagogija u studijskim programima na Osnovnim studijama pedagogije na filozofskim fakultetima u Nišu, Beogradu, Novom Sadu i Kosovskoj Mitrovici. U radu je korišćena deskriptivna metoda i tehnika analize sadržaja. Cilj rada je da se ispitaju sličnosti i razlike između silabusa za studijski predmet Predškolska pedagogija na osnovnim akademskim studijama pedagogije na navedenim fakultetima. Proučavanje, analiza i komparacija karakteristika silabusa Predškolske pedagogije urađena je na osnovu sledećih jedinica analize: sadržaji predmeta, broj časova predavanja i vežbi, godina studija i semestar, status predmeta, literatura i broj ESPB bodova. Rezultati istraživanja pokazali su da postoje razlike u ispitivanim oblastima. U oblasti sadržaja predmeta postoji najmanje razlika, dok je postojanje najviše razlika dokazano iz oblasti korišćene literature.

Кljučне речи: predškolska pedagogija, studijski program, silabusi, razlike, analiza

Uvod

Predškolska pedagogija kao relativno mlada naučna disciplina nalazi se u kontinuiranom razvoju. Kao nastavni predmet ona se izučava na studijama za profesije pedagoga i vaspitača za rad u predškolskim ustanovama. Konstituisanju predškolske pedagogije kao nastavne discipline u Srbiji veoma su doprineli Aleksandra Marjanović, Mirjana Pešić i Emil Kamenov (Stanisavljević Petrović, 2021). Ubrzan tehnološki razvoj koji donosi promene u svim segmentima društva neizostavno postavlja zahteve za unapređivanje sadržaja koji se izučavaju u okviru svakog nastavnog pred-

¹ g.petrovic-17784@filfak.ni.ac.rs

meta na fakultetima i visokim školama. Kao i svaka naučna disciplina i Predškolska pedagogija se godinama razvijala u cilju pružanja boljeg obrazovanja studentima i u skladu sa novim saznanjima iz oblasti predškolskog vaspitanja.

Preispitivanje nastavnih sadržaja i programa Predškolske pedagogije može doprineti unapređivanju kvaliteta obrazovanja koji se nudi studentima. Ishodi koji se postižu podrazumevaju razvoj kompetencija studenata koje im omogućavaju da dobijeno znanje adekvatno sprovedu u praksi. Ovim radom smo želeli da prikazemo sličnosti i razlike nastavnog predmeta Predškolska pedagogija koji se izučava na fakultetima u Srbiji u okviru školovanja za profesiju pedagog. Želeli smo utvrditi kako je nastavni predmet Predškolska pedagogija predstavljen na fakultetima filozofske orijentacije u Srbiji gde se izučava u okviru osnovnih akademskih studija pedagogije kao i kolika je usaglašenost tema predstavljenih u silabusima. U nastavku rada će biti prikazane jedinice analize koje su korišćene za komparaciju kroz predstvaljene silabuse.

Metodološki okvir istraživanja

Predmet istraživanja je sagledavanje na koji način je studijski predmet Predškolska pedagogija predstavljen u studijskim programima na filozofskim fakultetima u Srbiji. Cilj istraživanja je analiziranje odabranih karakteristika silabusa Predškolske pedagogije na osnovnim akademskim studijama pedagogije na filozofskim fakultetima u Srbiji. Metod istraživanja je teorijska i komparativna analiza putem tehnike analize sadržaja silabusa Predškolske pedagogije.

Osnovne jedinice analize su: sadržaji predmeta, broj časova predavanja i vežbi, godina studija i semestar, status predmeta, broj ESPB bodova i literatura.

Istraživački zadaci u ovom istraživanju su:

1. Analizirati silabuse nastavnog predmeta Predškolska pedagogija na osnovnim studijama pedagogije
2. Komparacijom utvrditi sličnosti i razlike u silabusima Predškolske pedagogije na osnovu odabranih jedinica analize.

Polazna hipoteza istraživanja je da postoji usaglašenost u silabusima Predškolske pedagogije na filozofskim fakultetima u Srbiji.

Kao uzorak istraživanja korišćeni su aktuelni silabusi koji se koriste iz predmeta Predškolska pedagogija studijskim programima na filozofskim fakultetima u Nišu, Beogradu, Novom Sadu i Kosovskoj Mitrovici. Uzorak istraživanja činili su programska dokumentacija i silabusi studijskog predmeta Predškolska pedagogija na osnovnim studijama pedagogije filozofskih fakulteta u Srbiji.

Prikazi silabusa za predmet Predškolska pedagogija na filozofskim fakultetima u Srbiji

Nastavni predmet Predškolska pedagogija na Filozofskom fakultetu u Beogradu

Na Odeljenju za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Beogradu, nastavni predmet Predškolska pedagogija je sastavni deo studijskog programa na osnovnim akademskim studijama pedagogije. Realizuje se u petom i šestom semestru, u statusu je obaveznog predmeta i nosi 10 ESPB bodova. Preduslov za polaganje ovog predmeta je položen ispit iz razvojne psihologije.

Sadržaji ovog studijskog predmeta organizovani su u tri tematske celine: 1. Porodično i javno vaspitanje predškolske dece (vaspitanje kao društvena delatnost; porodično i vanporodično vaspitanje; institucionalno predškolsko vaspitanje kod nas; diversifikacija oblika predškolskog vaspitanja; odnos dečjeg vrtića i škole); 2. Učenje i razvoj deteta u dečjem vrtiću (neuronauke i učenje na ranim uzrastima; dobrobit deteta; različiti pristupi učenju; funkcija igre i praktičnih aktivnosti; odnosi kao pokretači učenja i razvoja; struktura programa – organizaciona struktura, priroda interakcija, uloge vaspitača; 3. Dokumentovanje u dečjem vrtiću (pristupi; funkcije; praćenje i konsultovanje sa decom); Praktična nastava podrazumeva: istraživanje na terenu; pisani izveštaji; prezentacije sa diskusijom. Ovaj nastavni predmet se realizuje sa po 2 časa predavanja i 2 časa vežbi nedeljno u trajanju od 2 semestra.

Obaveznu literaturu čine određeni delovi sledećih knjiga i časopisa: Um deteta (Donaldson, 1988); Od učenja ka podučavanju (Krnjaja i Miškeljin, 2006); Odabrani radovi u časopisu Predškolsko dete, br. 1–4 (Marjanović, 1987); Položaj deteta u dečjem vrtiću i prvom razredu osnovne škole (Pavlović-Breneselović, 1992); Partnerski odnos u vaspitanju (Pavlović-Breneselović i Pavlovski, 2000); Teorija dečjeg vrtića – Odabrane teme, hrestomatija (Pavlović Breneselović i Krnjaja, 2012); Modeli različitih oblika predškolskog vaspitanja (Pešić, Pavlović i Stokić, 1989); Motivacija predškolske dece za učenje (Pešić, 1985).

Nastavni predmet Predškolska pedagogija na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu

Nastavni predmet Predškolska pedagogija je sastavni deo studijskog programa na osnovnim akademskim studijama pedagogije i na Odseku za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, realizuje se u trećem i četvrtom semestru kroz predmete Predškolska pedagogija 1 i Predškolska pedagogija 2, u statusu je obaveznog predmeta i ukupno nosi 10 ESPB bodova.

Nadalje ćemo prikazati tabelarno silabuse Predškolske pedagogije 1 i 2, radi adekvatnije analize.

	Predškolska pedagogija 1	Predškolska pedagogija 2
SADRŽAJ PREDMETA	Teorijska i praktična nastava: Predškolska pedagogija kao naučna i nastavna disciplina; ideje Komenskog, Frebela i Montesori o predškolskom vaspitanju i obrazovanju; smisao predškolskog vaspitanja i obrazovanja kroz različite vaspitne filozofije-funkcionalistička, humanistička; položaj deteta u savremenom svetu; funkcije predškolskog vaspitanja i obrazovanja; odnos porodičnog i institucionalnog predškolskog vaspitanja i obrazovanja; iskustva kompenzatorskih programa; savremene tendencije u predškolskom vaspitanju i uslovi za razvoj ustanova za društvenu brigu o deci; predškolske ustanove u prošlosti i njihovo mesto u savremenom sistemu obrazovanja i vaspitanja; motivacija za razvoj i učenje predškolske dece; fizičko vaspitanje predškolske dece kao okosnica razvoja; moralno vaspitanje i sociemocionalni razvoj dece predškolskog uzrasta (tj. okviri dečjeg ponašanja i mehanizmi delovanja, socijabilnost, samopoštovanje, samostalnost, samokontrola, kultivisanje emocija); autentična i proširena interesovanja dece i stvaralaštvo u predškolskom detinjstvu;	Teorijska i praktična nastava: Specifičnosti učenja i obrazovanja dece predškolskog uzrasta; ciljevi obrazovanja u predškolskom uzrastu; strukturirana sredina kao osnov uspešnog vaspitanja i obrazovanja; različite vaspitno-obrazovne metode i sadržaji u radu sa decom predškolskog uzrasta; karakteristike i vrste programa za rano vaspitanje i obrazovanje; polazišta, vrednosti, ciljevi, načela, aktivnosti i interakcije dece, sadržaji, metode i postupci vaspitača, sredstva, vreme, kompetencije vaspitnog i drug stručnog osoblja, te načini evaluacije kao strukturni elementi programa; strategije i postupci evaluacije predškolskih programa; metode istraživanja u predškolskoj pedagogiji; odnos porodičnog, predškolskog i školskog vaspitanja i obrazovanja; iskustva porodičnih kompenzatorskih programa za rano obrazovanje i njihov uticaj na dečji razvoj i uspeh u školovanju.
VREME REALIZACIJE	treći semestar	četvrti semestar
LITERATURA	Osnovna literatura: Vaspitanje predškolske dece (Kamenov, 2006), Kreiranje inkluzivnog vrtića (Sretenov, 2008). Dopunska literatura: Ekološka dečija psihologija (Levkov, 1985), Razvoj deteta (Šmit, 1999), Prvo djeca (Leanch, 2003), Proces socijalizacije kod dece: izabrani radovi (Ivić i Havelka, 1990)	Osnovna literatura: Obrazovanje predškolske dece (Kamenov, 2006). Dopunska literatura: Um deteta (Donaldson, 1988), Svako dete može da uči (Štambak, 1986), Kako pomoći deci da uče (Medouz i Kešdan, 2000), Eksperimentalni programi za rano obrazovanje (Kamenov, 1992).

Nastavni predmet Predškolska pedagogija na Filozofskom fakultetu u Kosovskoj Mitrovici Univerziteta u Prištini

Na Katedri za pedagogiju na Filozofskom fakultetu u Kosovskoj Mitrovici Univerziteta u Prištini, nastavni predmet Predškolska pedagogija je u statusu obaveznog predmeta koji se realizuje u trećem i četvrtom semestru i nosi ukupno 10 ESPB bodova. Realizuje se kroz predmete Predškolska pedagogija 1 i 2 koji su u nastavku prikazani tabelarno.

	Predškolska pedagogija 1	Predškolska pedagogija 2
SADRŽAJ PREDMETA	<p>Sadržaji predmeta su podeljeni u dve celine: teorijska i praktična nastava. <i>Teorijska nastava</i>: Predškolska pedagogija kao naučna i nastavna disciplina; Počeci, osnovni problemi i perspektive razvoja predškolske pedagogije; Predškolska pedagogija u sistemu nauka i naučnih disciplina; Vaspitanje i uzrast; Vaspitanje i razvoj; Socijalizacija predškolske dece; Razvoj shvatanja (ideja) o predškolskom vaspitanju i obrazovanju (J. A. Komenski, F Frebel, M. Montesori); Funkcije predškolskog vaspitanja; Predškolske ustanove kao institucije za društvenu brigu o deci; Različiti aspekti uticaja na razvoj dečje ličnosti (fizičko vaspitanje, moralno vaspitanje, emocije, motivacija, kreativnost i stvaralaštvo); porodici i predškolskoj ustanovi; Vaspitanje kao mehanizam socijalnog nasleđivanja; <i>Praktična nastava</i></p> <p>Komparativno-kritička analiza razvojnog puta predškolske pedagogije i Zakona o predškolskom vaspitanju i obrazovanju. Samostalni rad studenata na proučavanju najznačajnijih ideja i shvatanja pedagoških klasika o vaspitanju i obrazovanju dece u predškolskom periodu, njihova interpretacija i prezentacija.</p>	<p>Sadržaji predmeta su podeljeni u dve celine: teorijska i praktična nastava. <i>Teorijska nastava</i>: Socijalizacija i vaspitanje; Ciljevi vaspitanja u predškolskom uzrastu (deperceptualizacija, interiorizacija praktičnih radnji, distanciranje u odnosu na neposredno dato, izgrađivanje bogate slike sveta, negovanje komunikacije i izgrađivanje bogatog simboličkog repertoara); Vaspitno-obrazovne metode u radu sa predškolskom decom otkrivačka metoda, problemska metoda, verbalna metoda, pokazivačka metoda); Kurikulumi (programi) vaspitno-obrazovnog rada sa predškolskom decom; Adaptacija dece u predškolskoj ustanovi (adaptacija/pojmovno određenje/, trajanje /dužina/ adaptacije, prvi dan u predškolskoj ustanovi najkritičniji za proces adaptacije, nepoželjne reakcije u procesu adaptacije, potreba i mogućnost prevazilaženja problema u adaptaciji dece u predškolskoj ustanovi); Pripremanje dece za polazak u školu (zrelost ili gotovost dece za polazak u školu, problem diskontinuiteta između predškolske ustanove-vrtića i škole, opšta i posebna priprema za školu, značaj i uloga porodice, predškolske ustanove i socijalne sredine u pripremi dece za polazak u školu). <i>Praktična nastava</i></p> <p>Identifikovanje osnovnih problema organizacije i realizacije vaspitno-obrazovnog rada u predškolskim ustanovama i traganje za mogućim pravcima njihovog prevazilaženja</p>
VREME REALIZACIJE	treći semestar	četvrti semestar
LITERATURA	<p>Predškolska pedagogija I i II (Kamenov, 2002), Vaspitanje predškolske dece (Kamenov, 2006), Predškolska pedagogija (Mitrović, 1996), Modeli različitih oblika predškolskog vaspitanja (Pešić, Pavlović i Stokić, 1989) Učenje i razvoj u predškolskom periodu, Predškolsko dete 4/71 (Vigotski, 1971)</p>	<p>Predškolska pedagogija I i II (Kamenov, 2002), Vaspitanje predškolske dece (Kamenov, 2006), Predškolska pedagogija (Mitrović, 1996), Modeli različitih oblika predškolskog vaspitanja (Pešić, Pavlović i Stokić, 1989) Osnovne pretpostavke i uslovi za prevazilaženje diskontinuiteta između predškolskog i osnovnoškolskog stupnja vaspitanja i obrazovanja, „Naše stvaranje“ (Arsić, 2011), Najčešći problemi u adaptaciji dece u predškolskoj ustanovi i mogućnost njihovog prevazilaženja, „Naše stvaranje“ (Kruļj i Arsić, 2012), Kriterijumi i zahtevi za izbor i primenu metoda vaspitno-obrazovnog rada u predškolskim ustanovama, „Naše stvaranje“ (Arsić, 2012). , Mama i tata polaze u školu (Mitrović, 2002),</p>

Nastavni predmet Predškolska pedagogija na Filozofskom fakultetu u Nišu

Na Departmanu za pedagogiju na Filozofskom fakultetu u Nišu studijski predmet Predškolska pedagogija je u statusu obaveznog predmeta koji se realizuje u petom semestru i nosi 5 ESPB bodova.

Sadržaj predmeta je predstavljen kroz 15 tema koje čine *teorijsku nastavu*: Predškolska pedagogija kao nastavna i naučna disciplina i njen odnos sa drugim naukama; Institucionalizacija predškolskog vaspitanja i obrazovanja; Diversifikacija oblika predškolskog vaspitanja i porodično vaspitanje; Javno predškolsko vaspitanje; Otvorenost predškolske ustanove prema porodici, školi, lokalnoj zajednici; Uspostavljanje i razvoj kvaliteta predškolskog vaspitanja u Srbiji; Kvalitet prakse predškolskih ustanova; Istraživanje kvaliteta predškolskog vaspitanja; Obrazovanje i metode učenja na ranim uzrastima; Uslovi uspešnog obrazovanja – strukturana sredina; Kontinuitet između predškolske ustanove i osnovne škole; Modeli povezivanja predškolske ustanove i škole; Igre u vaspitanju predškolske dece; Kultura vrtića kao zajednica prakse; Transformacija vrtića u zajednicu učenja. *Praktična nastava*: Sadržaji predmeta se na vežbama realizuju putem radionica, diskusija i analize literature i radova studenata.

Ovaj studijski predmet se realizuje sa po 2 časa predavanja i 2 časa vežbi nedeljno u trajanju od 1 semestra.

Za realizaciju predmeta predviđena je obavezna literatura koja obuhvata odgovarajuće delove iz sledećih knjiga: Gde stanuje kvalitet, knjiga 3. Razvijanje prakse dečijeg vrtića (Krnjaja, 2016), Gde stanuje kvalitet, knjiga 3 (Pavlović Breneselović, 2015), Gde stanuje kvalitet, knjiga 1 (Krnjaja i Pavlović Breneselović, 2013), Predškolska pedagogija 1 i 2 (Kamenov, 2002), Diskontinuitet u vaspitanju između vrtića i škole (Stanisavljević Petrović, 2011).

Komparativni prikaz analize osnovnih jedinica proučavanja silabusa predškolske pedagogije na filozofskim fakultetima u Srbiji

Osnovni podaci u silabusima predmeta Predškolske pedagogije koji su predstavljeni tabelarno su: broj časova predmeta (teorijska i praktična nastava), godina studija na kojoj se predmet sluša, semestar, broj ESPB bodova, status predmeta i da li je polaganje ispita iz ovog predmeta uslovljeno u smislu da se ovaj predmet ne može položiti dok se ne polože prethodno predviđeni ispiti.

Na osnovu prikazanih rezultata u Tabeli 1 može se konstatovati da potpuna usaglašenost postoji u broju izvođenja časova teorijske i praktične nastave u toku jednog semestra kao i u statusu predmeta (na svim fakultetima Predškolska pedagogija ima status obaveznog predmeta). Kada je reč o godini studija na kojima se realizuje ovaj predmet imamo polovičnu usaglašenost. Na Filozofskom fakultetu u Beogradu i Nišu realizuje se na trećoj godini studija odnosno u Beogradu u V i VI semestru, dok u Nišu samo u V semestru. U Novom Sadu se realizuje na prvoj godini, u I i II semestra, te u Kosovskoj Mitrovici na drugoj godini, odnosno u III i IV semestru. Kada je u pitanju broj ESPB bodova, studijski predmet Predškolska pedagogija

na Filozofskom fakultetu u Nišu nosi 5 bodova, dok na ostalim fakultetima nosi 10. Može se konstatovati i da postoji velika usaglašenost kada je u pitanju uslovljenost polaganja ispita Predškolske pedagogije sa prethodno položenim ispitima.

Uslovljenost postoji samo na Filozofskom fakultetu u Beogradu, i to ispitom iz Razvojnje psihologije.

Tabela 1. Osnovni podaci iz silabusa o predmetu Predškolska pedagogija

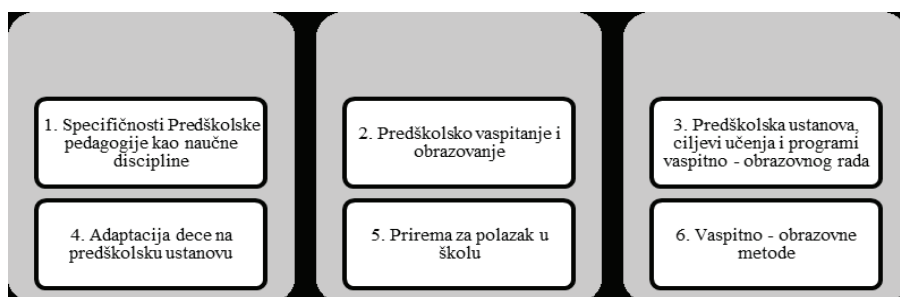
Silabusi	Broj časova	Godina studija	Semestar	Broj ESPB bodova	Uslovljenost	Status predmeta
OAS Pedagogije u Beogradu	2+2	III	V i VI	10	Ima	Obavezan
OAS Pedagogije u Novom Sadu	2+2	I	III i IV	10	Nema	Obavezan
OAS Pedagogije u Kosovskoj Mitrovici	2+2	II	III i IV	10	Nema	Obavezan
OAS Pedagogije u Nišu	2+2	III	V	5	Nema	Obavezan

Osim navedenih elemenata prikazanih u Tabeli 1, analiza silabusa za predmet Predškolska pedagogija urađena je i na osnovu sledećih jedinica analize: sadržaji predmeta i literatura.

Sadržaji studijskog predmeta Predškolska pedagogija

Sadržaje studijskog predmeta Predškolska pedagogija analiziraćemo na osnovu šest celina radi uspešnijeg pregleda i boljeg uvida: 1) Prva celina obuhvata specifičnosti Predškolske pedagogije kao naučne i nastavne discipline; 2) Druga celina obuhvata teme koje se odnose na predškolsko vaspitanje i obrazovanje 3) Treća celina obuhvata teme koje se odnose na predškolsku ustanovu, ciljeve učenja i programe vaspitno-obrazovnog rada; 4) Četvrta celina se odnosi na adaptaciju dece na predškolsku ustanovu; 5) Peta celina se odnosi na pripremu za polazak u školu; 6) Šesta celina obuhvata teme koje se odnose na vaspitno-obrazovne metode.

Radi boljeg pregleda celine sadržaja studijskog predmeta Predškolska pedagogija predstavljene su grafički.

Grafikon 1. Analizirane celine sadržaja predmeta Predškolska pedagogija.

Prvu celinu – *Specifičnosti Predškolske pedagogije kao naučne discipline*, u svim analiziranim silabusima osim na Filozofskom fakultetu u Beogradu, čini po jedna tema koja se odnosi na Predškolsku pedagogiju kao naučnu i nastavnu disciplinu. U ovu celinu svrstavamo i teme koje se odnose na istorijski razvoj Predškolske pedagogije, pa tako u silabusu na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu nalazi se tema: Ideje Komenskog, Frebela i Montesori o predškolskom vaspitanju i obrazovanju. Na Filozofskom fakultetu u Kosovskoj Mitrovici zastupljene su teme: Počeci, osnovni problemi i perspektive razvoja Predškolske pedagogije; Razvoj shvatanja (ideja) o predškolskom vaspitanju i obrazovanju. Dok na Filozofskom fakultetu u Nišu u ovu celinu možemo svrstati temu: Uspostavljanje i razvoj kvaliteta predškolskog vaspitanja u Srbiji.

Druga celina – *Predškolsko vaspitanje i obrazovanje*, u silabusu Filozofskog fakulteta u Beogradu, predstavljena je kroz jednu tematsku celinu Porodično i javno vaspitanje predškolske dece u okviru koje spadaju teme: vaspitanje kao društvena delatnost; porodično i vanporodično vaspitanje; diversifikacija oblika predškolskog vaspitanja. U silabusu Filozofskog fakulteta u Novom Sadu u okviru ove celine spadaju sledeće teme: Odnos porodičnog i institucionalnog predškolskog vaspitanja i obrazovanja; Savremene tendencije u predškolskom vaspitanju i uslovi za razvoj ustanova za društvenu brigu o deci; Odnos porodičnog, predškolskog i školskog vaspitanja i obrazovanja. U silabusu Filozofskog fakulteta u Kosovskoj Mitrovici u okviru druge celine uključene su sledeće teme: Vaspitanje i razvoj; Vaspitanje i uzrast; Funkcije predškolskog vaspitanja; Vaspitanje kao mehanizam socijalnog nasleđivanja; Socijalizacija i vaspitanje; Ciljevi vaspitanja u predškolskom uzrastu. U silabusu Filozofskog fakulteta u Nišu drugu celinu čine 5 tema: Javno predškolsko vaspitanje; Diversifikacija oblika predškolskog vaspitanja i porodično vaspitanje; Uspostavljanje i razvoj kvaliteta predškolskog vaspitanja u Srbiji; Istraživanje kvaliteta Predškolskog vaspitanja; Igre u vaspitanju predškolske dece.

Predškolska ustanova, ciljevi učenja i programi vaspitno – obrazovnog rada je naziv treće celine u okviru koje su analizirane teme u silabusima za predškolsku pedagogiju na filozofskim fakultetima u Srbiji. Na Filozofskom fakultetu u Beogradu zastupljena je tema Institucionalno predškolsko vaspitanje kod nas, koja spada u prvu programsku celinu silabusa Porodično i javno vaspitanje predškolske dece, dok ostalih 6 tema spadaju u drugu programsku celinu Učenje i razvoj deteta u dečijem vrtiću i nju čine sledeće teme: Neuronauke i učenje na ranim uzrastima; Različiti pristupi učenju; Funkcija igre i praktičnih aktivnosti; Odnosi kao pokretači učenja i razvoja; Struktura programa – organizaciona struktura. Na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu u treću celinu spadaju sledeće teme: Predškolske ustanove u prošlosti i njihovo mesto u savremenom sistemu obrazovanja i vaspitanja; Motivacija za razvoj i učenje predškolske dece; Specifičnosti učenja i obrazovanja dece predškolskog uzrasta; Ciljevi obrazovanja u predškolskom uzrastu; Strukturirana sredina kao osnov uspešnog vaspitanja i obrazovanja; Karakteristike i vrste programa za rano vaspitanje i obrazovanje; Strategije i postupci evaluacije predškolskih programa. Na Filozofskom fakultetu u Kosovskoj Mitrovici 4 teme iz

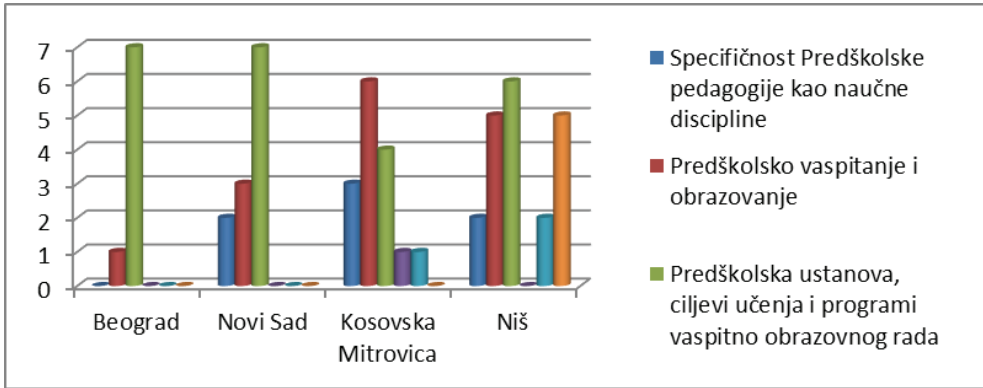
silabusa možemo svrstati u treću celinu, to su: Predškolske ustanove kao institucije za društvenu brigu o deci; Različiti aspekti uticaja na razvoj dečje ličnosti; Ciljevi vaspitanja u predškolskom uzrastu; Kurikulumi (programi) vaspitno-obrazovnog rada sa predškolskom decom. Na Filozofskom fakultetu u Nišu analizom silabusa najveći broj od ukupnog broja tema, spada u ovu treću celinu: Institucionalizacija predškolskog vaspitanja i obrazovanja; Otvorenost predškolske ustanove prema porodici, školi, lokalnoj zajednici; Kvalitet prakse predškolskih ustanova; Uslovi uspešnog obrazovanja - strukturana sredina; Kultura vrtića kao zajednica prakse; Transformacija vrtića u zajednicu učenja.

Analizom silabusa može se konstatovati da je jedino na Filozofskom fakultetu u Kosovskoj Mitrovici zastupljena tema koja se odnosi na *Adaptaciju dece na predškolsku ustanovu*, kako smo nazvali četvrtu celinu, što ne mora da znači da se na ostalim fakultetima ova tema ne izučava u okviru neke druge programske celine koja je prikazana u silabusima. Tema iz silabusa Predškolska pedagogija na Filozofskom fakultetu u Kosovskoj Mitrovici nosi isti naziv kao ova celina i u nju spadaju sledeće pod teme: pojmovno određenje adaptacije, trajanje/dužina adaptacije, prvi dan u predškolskoj ustanovi najkritičniji za proces adaptacije, nepoželjne reakcije u procesu adaptacije, potreba i mogućnost prevazilaženja problema u adaptaciji dece u predškolskoj ustanovi.

U okviru pete celine *Priprema za polazak u školu*, na Filozofskom fakultetu u Beogradu i Novom Sadu nemamo teme u silabusu koje možemo svrstati u ovu celinu. Na Filozofskom fakultetu u Kosovskoj Mitrovici u silabusu imamo jednu temu sa nazivom Pripremanje dece za polazak u školu i u okviru nje nalaze se sledeće pod teme: zrelost ili gotovost dece za polazak u školu; problem diskontinuiteta između predškolske ustanove i škole; opšta i posebna priprema za školu; značaj i uloga porodice, predškolske ustanove i socijalne sredine u pripremi dece za polazak u školu. Na Filozofskom fakultetu u Nišu u silabusu se nalaze 2 teme koje možemo svrstati u ovu celinu, to su: Kontinuitet između predškolske ustanove i osnovne škole i Modeli povezivanja predškolske ustanove i škole, mada se ove teme više bave relacijama između ustanova nego procesom pripremanja.

Kada je reč o poslednjoj celini *Vaspitno-obrazovne metode*, možemo konstatovati da se po jedna tema u silabusima Predškolske pedagogije odnosi na vaspitno-obrazovne metode na filozofskim fakultetima u Srbiji, osim na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Međutim, na ovom fakultetu u silabusu se nalazi tema Dokumentovanje u dečijem vrtiću koja nije zastupljena u silabusima na ostalim filozofskim fakultetima u Srbiji.

Brojčanu zastupljenost tema u analiziranim celinama sadržaja predmeta Predškolska pedagogija na filozofskim fakultetima u Srbiji, prikazali smo na grafikonu radi boljeg uvida i preglednosti.

Grafikon 2. Zastupljenost tema u okviru analiziranih celina sadržaja predmeta Predškolska pedagogija na filozofskim fakultetima u Srbiji.

Na osnovu analize silabusa sva četiri studijska programa Predškolske pedagogije može se utvrditi da postoji delimična usaglašenost u sadržajima predmeta, što smo prikazali analiziranjem sadržaja kroz šest celina.

Predviđena literatura za studijski predmet Predškolska pedagogija

Analizu literature koja se koristi za realizaciju sadržaja predmeta predstavice-mo tabelarno zbog boljeg uvida i pregleda sličnosti i razlika u silabusima Predškolske pedagogije na filozofskim fakultetima u Srbiji.

Tabela 2. Prikaz analize literature iz silabusa o predmetu Predškolska pedagogija

Silabusi	Broj bibliografskih jedinica	Obavezna/ osnovna literatura	Dopunska literatura	Preklapanje u bibliografskim jedinicama sa ostalim silabusima
OAS Pedagogije u Beogradu	8	8	-	Modeli različitih oblika predškolskog vaspitanja (Pešić, Pavlović i Stokić, 1989) Um deteta (Donaldson, 1988)
OAS Pedagogije u Novom Sadu	10	2	8	Um deteta (Donaldson, 1988) Vaspitanje predškolske dece (Kamenov, 2006)
OAS Pedagogije u Kosovskoj Mitrovici	10	10	-	Vaspitanje predškolske dece (Kamenov, 2006) Modeli različitih oblika predškolskog vaspitanja (Pešić, Pavlović i Stokić, 1989) Predškolska pedagogija I i II (Kamenov, 2002)
OAS Pedagogije u Nišu	6	5	-	Predškolska pedagogija I i II (Kamenov, 2002)

Kao što možemo videti na osnovu Tabele 2, najveće razlike u analiziranim silabusima za predmet Predškolska pedagogija prisutne su u delu literatura koja se koristi za realizaciju sadržaja predmeta. Ovakvi rezultati nisu bili očekivani, s obzirom da postoji delimična usaglašenost u sadržajima predmeta. Preklapanje postoji samo kod četiri bibliografske jedinice (Predškolsku pedagogiju autora Kamenova smo prikazali objedinjeno, zbog boljeg uvida): 1) *Vaspitanje predškolske dece* (Kamenov, 2006) koja se koristi na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu i Kosovskoj Mitrovici; 2) Predškolska pedagogija I i II (Kamenov, 2002) koja se koristi na Filozofskom Fakultetima u Kosovskoj Mitrovici i Nišu; 3) *Um deteta* (Donaldson, 1988) na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu i na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Sa napomenom da u Beogradu spada u osnovnu literaturu, dok se u Novom Sadu koristi kao dodatna literatura; četvrta je Modeli različitih oblika predškolskog vaspitanja (Pešić, Pavlović i Stokić, 1989) koja se koristi na Filozofskom fakultetu u Beogradu i Kosovskoj Mitrovici.

Na osnovu prikazanog možemo ustanoviti da su najznačajnije razlike u silabusima za predmet Predškolska pedagogija prisutne na nivou literature koja se koristi za realizaciju sadržaja predmeta na Filozofskom fakultetu u Beogradu, Novom Sadu, Kosovskoj Mitrovici i Nišu.

Zaključak

Na osnovu dobijenih podataka uporednom analizom silabusa studijskog predmeta Predškolska pedagogija na fakultetima filozofske orijentacije u Srbiji, možemo zaključiti da je polazna hipoteza istraživanja da postoji usaglašenost u silabusima delimično potvrđena. Stepem usaglašenosti sadržaja silabusa za predmet Predškolska pedagogija varira u odnosu na jedinice analize koje su korišćene. Najviši stepen usaglašenosti imamo kod broja časova i statusa predmeta, dok najmanji stepen usaglašenosti imamo kod godina studija na kojima se realizuje predmet Predškolska pedagogija i korišćenja literature za realizaciju sadržaja.

Na ovom polju istraživanja, ovaj rad može poslužiti kao ideja za nove komparativne analize studijskih programa na fakultetima. Kako bi se Predškolska pedagogija kao nastavna disciplina unapredila, poželjno je istražiti zastupljenost na studijskim programima pedagoških (učiteljskih) fakulteta i visokim strukovnim školama koje pripremaju vaspitače za neposredan rad sa predškolskom decom. Dobijeni rezultati mogu poslužiti kao osnova za promene silabusa predmeta Predškolska pedagogija na filozofskim fakultetima u Srbiji unapređivanjem i prevazilaženjem određenih razlika. Uvid u zastupljenost nastavnih predmeta u određenim studijskim programima može uticati na pravljenje prostora za uvođenje novih nastavnih disciplina koje će dodatno unaprediti razvoj kompetencija kod studenata za profesiju za koju se obrazuju.

Literatura

- Arsić, Z. (2011). Osnovne pretpostavke i uslovi za prevazilaženje diskontinuiteta između predškolskog i osnovnoškolskog stupnja vaspitanja i obrazovanja, *Naše stvaranje*, Visoka škola za vaspitače strukovnih studija, Aleksinac.
- Arsić, Z. (2012). Kriterijumi i zahtevi za izbor i primenu metoda vaspitno-obrazovnog rada u predškolskim ustanovama, *Naše stvaranje*, Visoka škola za vaspitače strukovnih studija, Aleksinac.
- Donaldson, M. (1988). *Um deteta*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
- Ivić, I. i Havelka, N. (1990). *Proces socijalizacije kod dece: izabrani radovi*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
- Kamenov, E. (1992). *Eksperimentalni programi za rano obrazovanje*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
- Kamenov, E. (2002). *Predškolska pedagogija 1*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
- Kamenov, E. (2002). *Predškolska pedagogija 2*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
- Kamenov, E. (2006). *Vaspitanje predškolske dece*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
- Krnjaja, Ž. i Miškeljin, L. (2006). *Od učenja ka podučavanju*. AM Graf, Beograd.
- Krnjaja, Ž. i Pavlović Breneselović, D. (2013). *Gde stanuje kvalitet, knjiga 1*. Institut za pedagogiju i andragogiju, Beograd.
- Krnjaja, Ž., (2016). *Gde stanuje kvalitet, knjiga 3*. Razvijanje prakse dečijeg vrtića. Institut za pedagogiju i andragogiju, Beograd.
- Krulj, R. i Arsić, Z., (2012). Najčešći problemi u adaptaciji dece u predškolskoj ustanovi i mogućnost njihovog prevazilaženja, *Naše stvaranje*. Visoka škola za vaspitače strukovnih studija, Aleksinac.
- Leanch, P. (2003). *Proces socijalizacije kod dece: izabrani radovi*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
- Marjanovic, A. (1987). Protivrečna pitanja javnog vaspitanja predškolske dece, *Predškolsko dete, 1–4*. Savez pedagoških društava Jugoslavije, Beograd
- Marjanović, A. (1987). Dečji vrtić kao otvoren sistem, *Predškolsko dete, 1–4*. Savez pedagoških društava Jugoslavije, Beograd
- Marjanović, A. (1987). Dečja igra i stvaralaštvo, *Predškolsko dete, 1–4*. Savez pedagoških društava Jugoslavije, Beograd
- Medouz, S. i Kešdan, A. (2000). *Kako pomoći deci da uče*. Institut za pedagogiju i andragogiju, Beograd.
- Mitrović D., (1996). *Predškolska pedagogija*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Sarajevo.
- Mitrović, M., i sar. (2002). *Mama i tata polaze u školu*, Kreativni centar, Beograd.
- Pavlović Breneselović, D. (1992). *Položaj deteta u dečijem vrtiću i prvom razredu osnovne škole*, Institut za pedagoška istraživanja, Beograd.

- Pavlović Breneselović, D. i Pavlovski, T. (2000). *Partnerski odnos u vaspitanju*, Institut za pedagoška istraživanja, Beograd.
- Pavlović Breneselović, D. i Krnjaja, Ž. (2012). *Teorija dečjeg vrtića - Odabrane teme*, hrestomatija.
- Pavlović Breneselović, D. (2015). *Gde stanuje kvalitet, knjiga 3*. Institut za pedagogiju i andragogiju, Beograd.
- Pešić, M. (1985). *Motivacija predškolske dece za učenje*, Prosvetni pregled, Beograd.
- Pešić, M., Pavlović, D. i Stokić, L. (1989). *Modeli različitih oblika predškolskog vaspitanja*, Institut za pedagoška istraživanja, Beograd.
- Sretenov, D. (2008). *Kreiranje inkluzivnog vrtića*, Centar za primenjenu psihologiju, Beograd.
- Stanisavljević Petrović, Z. (2011). *Diskontinuitet u vaspitanju između vrtića i škole*, Filozofski fakultet, Niš.
- Stanisavljević Petrović, Z. (2021). Nastavni predmeti iz domena predškolskog vaspitanja u studijskim programima Departmana za pedagogiju na Filozofskom fakultetu u Nišu. *Godišnjak za pedagogiju*, 6(1), 23–34.
- Šmit, V. H. O. (1999). *Razvoj deteta*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
- Štambak, M. (1986). *Svako dete može da uči*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd.
- Vigotski, L., (1971). Učenje i razvoj u predškolskom periodu, *Predškolsko dete*, 4/71, Beograd.

Internet izvori:

- https://drive.google.com/file/d/0BzVmKuYYMVVqSTcwY3pZekd6ekU/view?resourcekey=0Gg2_TV1PP4Wnj3VAXtDh7A
- https://docs.google.com/document/d/1ZML8P9S8ru2EHhFKcHoG_o8aa6ZbLeU4QfuFIQ0Yqw/eit
- <http://www.f.bg.ac.rs/pedagogija/silabusi?IDK=3639>
- <http://www.ff.uns.ac.rs/uploads/files/Studijski%20programi/2015/OAS/Specifikacija%20predmeta%20Pedagogija%20OAS.pdf>

PRESCHOOL PEDAGOGY IN THE STRUCTURE OF BASIC ACADEMIC STUDIES AT THE FACULTIES OF PHILOSOPHY IN SERBIA

Gordana Petrović

Secondary school “Sveti Trifun” with student dormitory Aleksandrovac

Abstract: The reaccreditation of each study program should be accompanied by innovations and enrichment of the content of teaching subjects in accordance with the changes that occur over time. Experience in the implementation of programs at other faculties is of great importance for the introduction of changes in the study program.

For this reason, we wanted to perform a comparative analysis of the syllabus of the Preschool Pedagogy course in the study programs of the basic studies of pedagogy at the Philosophical Faculties in Niš, Belgrade, Novi Sad and Kosovska Mitrovica. The descriptive method and content analysis technique were used in the paper. The aim of the paper is to examine the similarities and differences between the syllabus for the study subject Preschool Pedagogy at the basic academic studies of pedagogy at the mentioned faculties. The study, analysis and comparison of the characteristics of the Preschool Pedagogy syllabus was carried out on the basis of the following units of analysis: subject content, number of hours of lectures and exercises, year of study and semester, subject status, literature and number of ESPB points. The results of the research showed that there are differences in the examined areas. In the field of subject content, there are the fewest differences, while the existence of the most differences is proven in the field of used literature.

Keywords: *preschool pedagogy, study program, syllabi, differences, analysis*

Цитирање чланка:

Petrović, G. (2022). Predškolska pedagogija u strukturi osnovnih akademskih studija na filozofskim fakultetima u Srbiji. *Godišnjak za pedagogiju* 7(2), 37–50.